

Олег ГЕРАСИМЕНКО,
Надзвичайний і Повноважний Посол
України в Чорногорії

МАЛЕНЬКА КРАЇНА З ВЕЛИКИМ СЕРЦЕМ

– *Ваша Високоповажносте, з огляду на досвід євроінтеграції Чорногорії, які уроки слід урахувати Україні в межах власного курсу на вступ до ЄС?*

– Чорногорія – лідер на шляху до ЄС серед країн Західних Балкан; цю генеральну лінію неодноразово підтверджували новообраний Президент Чорногорії Яков Мілатович, Глава Уряду Дрітан Абазович, а також більшість політичних сил, що пройшли до Парламенту на дочасних виборах 11 червня 2023 року. Переговори про вступ до ЄС розпочалися 29 червня 2012 року, і відтоді країна відкрила 33 розділи, три з яких попередньо відкрила. Пріоритети Чорногорії у європейській інтеграції цілком очевидні: боротьба з організованою злочинністю, реформа правосуддя, протидія корупції, забезпечення верховенства права. Ці завдання вкрай актуальні не лише для Чорногорії, а й для всієї Південно-Східної Європи. Вони абсолютно зрозумілі й для України.

Обмін досвідом між українськими та чорногорськими інституціями в цьому контексті є важливим. Україна має уважно досліджувати і здобутки Чорногорії, і складнощі, які поставали перед цією державою на шляху до повноправного членства в ЄС. Хай там як, європейський вектор розвитку нас єднає.

– *Як змінилась українська громада в Чорногорії з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну? Які виклики доводиться долати українцям у Чорногорії та як реагує на них Посольство?*

– На відміну від низки сусідніх країн Південно-Східної Європи, Чорногорія не має історично сформованої української діаспори. До 24 лютого 2022 року тут проживало трохи понад 2 тисячі українців. Проте з початком російського повномасштабного збройного вторгнення в Україну нашу громаду суттєво збільшили переміщені особи, які знайшли в Чорногорії

дружній притулок від агресора. Виклики воєнного часу також спонукали місцевих українців максимально гуртуватися та формалізувати свій статус.

На певному етапі у 2022 році у відсотковому відношенні щодо власного населення Чорногорія прийняла найбільше українських громадян серед усіх країн Європи (орієнтовно 5%). Нині тут мешкає приблизно 10 тисяч українців. Ми горді, що наша спільнота в Чорногорії за останні півтора року вийшла на якісно новий рівень самоорганізації, а її активність може стати за приклад для інших держав регіону.

– Яка роль Посольства в ефективній розбудові української громади в Чорногорії та забезпеченні для неї гідних умов? Чи є спільні проєкти, якими Ви пишаєтеся?

– Співпраця між посольством і громадою перебуває на високому та, як сказав, дружньому рівні. Наше дипломатичне представництво відіграло абсолютно конструктивну та дієву роль в організаційному утвердженні та юридичному оформленні української громади в першій половині 2022 року. Хочу наголосити на особливій ролі тодішнього керівництва посольства, зокрема консульського відділу, в цьому процесі. Не насамкінець завдяки його активності, ініціативності та великій самовідданості протягом весни – літа 2022 року було сформовано спочатку мережу кризових штабів допомоги українцям, а згодом – чотири Українські центри в містах Подгориця, Будва, Херцег-Нові та Бар. Наразі єдиною громадською організацією українців у Чорногорії є створена навесні 2022 року Українська асоціація «Добра справа».

Ми високо цінуємо завзятість, ентузіазм і патріотизм нашої місцевої спільноти, для якої трагічні події лютого 2022 року стали потужним стимулом до дедалі більшого зміцнення. Також варто зазначити про конструктивну позицію керівництва Чорногорії, з яким ми вдало співпрацюємо з проблемних для української громади питань. А надто ця взаємодія стосується освітньої сфери.

– Які заходи для наших громадян у Чорногорії Посольство реалізувало з початку повномасштабного російського вторгнення в Україну?

– Найпомітнішим у цьому контексті став благодійний фестиваль «Дні України в Чорногорії», який пройшов 25–26 червня 2022 року в історичній столиці – Цетіньє. Це була справді масштабна подія, яка привернула неабияку увагу як місцевого українства, так і наших чорногорських друзів. Також слід згадати про регулярні марші на підтримку України, що їх у нинішній столиці, Подгориці, проводять посольство, українська громада та друзі до нас чорногорці з нагоди важливих українських свят (зокрема й до Дня Незалежності України). У вже згаданому місті Цетіньє щомісяця відбуваються чорногорсько-українські марші солідарності, а протягом перших 100 днів повномасштабної війни вони були щоденними.

За останні півтора року посольство організувало низку художніх виставок, презентацій книжок, а також концертів різних виконавців, як-от відомого американського піаніста, композитора українського походження Вадима Неселовського. Варто віддати належне асоціації «Добра справа», яка постійно проводить у чотирьох Українських центрах заходи як для дорослих, так і для малечі. Ми вдячні українським бізнесменам у Чорногорії, зокрема керівникам банку «Zarad Banka», за фінансову допомогу окремим проектам.

Після торішнього стрімкого приросту українців у Чорногорії нині бачимо тенденцію до зменшення їхньої чисельності. Очевидно, що люди вертаються додому. Ми як посольство всіляко сприяємо їхньому поверненню на Батьківщину, адже там на наших громадян чекає возз'єднання з родинами, відбудова осель і країни. Проте частина українців залишається в Чорногорії. Насамперед це ті, хто має родинні зв'язки з чорногорцями чи бізнесові інтереси в країні, а також люди, яким нікуди повертатися через руйнування або окупацію їхніх домівок. Для нас важливо зберігати тісний зв'язок таких людей з Україною, зокрема через підтримання культурних традицій, проведення відповідних заходів.

– *Пане Посол, чи спостерігаєте Ви російські інформаційні, політичні й інші впливи в Чорногорії? Як Посольство протидіє кремлівським наративам?*

– Російська активність у Чорногорії нині помітно зростає: ми щодня бачимо спроби російського посольства всіма силами пробити медійну й інституційну блокаду, яка постала перед ним як перед диппредставництвом держави-агресора після 24 лютого 2022 року. Вар то наголосити, що рф, однак, не зраджує своїм «традиціям». Майже всі інтерв'ю російського посла просякнуті шовінізмом, зверхністю та зухвалістю щодо Чорногорії, а також відверто арогантним сприйняттям чорногорців як «молодших братів», що, замість бути сателітами кремля, рухаються на Захід. Він відкрито ставить під сумнів те, що Чорногорія як суверенна держава має власні національні пріоритети та геополітичну стратегію в регіоні. З погляду росіян, як ми знаємо, усе західне є негативним і лише «руській мір» дає «свободу», тож посол і бідкається через «несвідомий» цивілізаційний вибір балканської держави, напевно, навіть не відчуваючи, яка образлива його риторика.

Провідні чорногорські ЗМІ пишуть про російсько-українську війну доволі тактовно й об'єктивно. Лише кілька маргінальних проросійських порталів поширюють наративи кремля. Можна сказати, що нині Україна домінує в інформаційному протистоянні з рф у Чорногорії.

Зі свого боку, наше посольство вибудовує комунікаційну стратегію винятково коректно. Ми інформуємо про актуальну ситуацію в Україні, події на фронті, тенденції в політичному та дипломатичному протистоянні

російській агресії, з повагою ставимося до національних інтересів і європейського вибору Чорногорії, висвітлюємо напрями розвитку українсько-чорногорських відносин. Наприклад, нещодавно посольство і на власних вебресурсах, і в чорногорських ЗМІ висвітлювало питання виходу рф із Чорноморської зернової ініціативи та, як наслідок, ризиків для глобальної продовольчої безпеки (насамперед у країнах Африки й Азії).

– *Якою є громадська думка в Чорногорії про війну в Україні й переміщених українців?*

– Варто визнати, що в чорногорському суспільстві справді є проросійські настрої. На щастя, це стосується меншої його частини. Таке ставлення можна пояснити насамперед історичними зв'язками між Чорногорією та російською імперією, а також тим, що деякі громадяни Чорногорії дещо міфологізують і романтизують росію. Слід також враховувати, що рф роками формувала мережу своїх агентів впливу – передусім у країнах Східної та Південно-Східної Європи.

А втім, переважна більшість чорногорців розуміє причини цієї війни, усвідомлює агресивність дій російської федерації та знає про жахливі злочини окупантів на території України. Зрештою, всі притомні люди розуміють, що жодні історичні зв'язки не можуть виправдати тих лиходійств, що їх коять росіяни в Україні.

– *За даними на лютий 2023 року, Чорногорія з початку повномасштабної російської агресії передала Україні гуманітарної та військової допомоги на суму понад 10 млн євро. Наскільки складно нині Посольству сприяти наданню політичної підтримки, оборонної й іншої допомоги від цієї балканської держави?*

– Як я завжди наголошую, Чорногорія – це маленька країна з великим серцем. Ми високо цінуємо всю її політичну підтримку, військово-технічну, матеріальну та гуманітарну допомогу. Важливо, що це сприяння не залежало від зміни урядів. Політична позиція Чорногорії залишається принциповою: це показують, зокрема, заяви Президента Якова Мілатовича та лідерів провідних політичних сил, із якими я нещодавно зустрічався. Уже найближчим часом у Чорногорії розпочне повноцінну роботу парламент нового скликання, а згодом буде сформований уряд. Ми переконані, що і в таких умовах принципову підтримку України буде збережено.

Ресурси Чорногорії доволі обмежені, тож ми справді пишаємося тим, що ця держава виділила Україні 11% свого тогорічного військового бюджету й далі шукає можливостей допомогти.

– *У яких напрямках економічної співпраці між Україною та Чорногорією Ви вбачаєте перспективу?*

– Варто зазначити, що протягом останніх півтора року ми спостерігаємо відчутне послаблення економічних відносин. Це стосується як

товарообігу, так і туристичної сфери (традиційно дуже багато українців відвідували Чорногорію). Причини такого спаду, цілком очевидно, пов'язані зі збройною агресією росії проти України. Проте навіть в умовах війни та відповідних труднощів ми й далі розробляємо й укладаємо двосторонні документи в митній галузі, розширюємо зону вільної торгівлі між нашими країнами тощо. Тривають перемовини, які закладають надійну основу на майбутнє.

Сподіваємося на зростання товарообігу між Україною та Чорногорією, а також на активний туризм чорногорців до України після завершення війни. Перспективним є насичення чорногорського ринку українськими продовольчими товарами та сільськогосподарською продукцією. До того ж Чорногорія неодноразово висловлювала зацікавленість у поживленні економічної взаємодії.

– Чи обговорюють співпрацю України та Чорногорії щодо відбудови нашої держави? Як, на Вашу думку, Чорногорія могла б допомогти?

– Чорногорія є реципієнтом міжнародної допомоги, тож не має потужних можливостей для інвестування в українську економіку. Водночас вона надає Україні політичну, гуманітарну та військово-технічну підтримку. Питання участі Чорногорії у відбудові активно обговорюють. Наприклад, під час спільного з Прем'єр-міністром Республіки Албанія Еді Рамою візиту в Україну 15 червня 2022 року Прем'єр-міністр Чорногорії Дрітан Абазович повідомив про готовність країни надати обладнання та фінансування для повоєнної відбудови України. Голова Уряду Чорногорії підтвердив цей намір на Конференції з питань відновлення України, що відбувалася 21–22 червня 2023 року в Лондоні.

Між відповідними відомствами тривають консультації щодо спільної ініціативи Албанії, Чорногорії та Північної Македонії з відбудови низки українських населених пунктів, які постраждали від російської збройної агресії. Ми й надалі приділятимемо цьому напрямку посилену увагу.